

PRELOM

Izhaja vsak četrtek. —
Naročnina letno Din 30.—.

Uredništvo in uprava:
Breg št. 10-12 v Ljubljani.

Telefon št. 21-19. — Pošt.
ček. račun št. 10.499.

Vladislav Fabjančič:

Prava pot.

Kam drži na desno cesta,
kam drži na levo pot?
Mož, povejte mi po skušnji,
kje se laglje ognem zmot?

Dobro hoteči nam pravijo: vaš program je dober. Zadeli ste to, kar hoče ljudstvo. Tudi začeli ste prav. Ljudje bodo z vami. Toda — ali boste vztrajali? Ali se ne boste dali premakniti od tistega, kar ste zapisali v svojih pravilih, kar ste povedali na zboru v „Unionu“ in kar ste pisali v „Prelomu“? Ali se ne boste dali premotiti ali celo zapeljati? Ali se ne boste utrudili? Ali boste na pravi poti — **zdržali**?

Prijateljem in poštenim ljudem povemo: zavedamo se, kaj smo začeli in kam gremo. Da opravek ne bo lahak, nam je znano. Gibanja nismo svojevoljno začeli in ga ne razpihuje umetno. Naše gibanje je nastalo iz **ljudstva**. Vse je čakalo nanj: zgodovina, država, narod. Kakšno obliko bo imelo, ni vedel nihče. Da pa mora do nje priti, so verovali vsi, ki imajo zaupanje v zdravje našega naroda, v elementarne sile ljudstva, v velike odločitve zgodovine in v božjo previdnost.

Da smo na pravi poti, čutimo v samih sebi, v vsem, kar vidimo v našem taboru. Toliko in takega čistega idealizma že desetletja ni bilo. Vračajo se stari prepovedovski in dobrovoljski časi nesebičnosti, požrtvovalnosti, tovarištva. Štiridesetletniki, veterani skoraj iz svetovne vojne, po mladeništvu in žilavosti nič ne zaostajajo za mladino, ki se zbira okoli njih. Ogenj mladosti je tu.

Tudi razsodnost je tu. Delamo brez jeze in maščevalnosti. Mrko vršimo delo, ki nam ga je naložila zgodovina. Zase nam

ni nič, svoje zasebne malenkosti smo opravili. Usodi vsega jugoslovanskega ljudstva v viharju časov velja naša pozornost, naše delo in naše življenje, kar ga še bo. Sklenili smo, da se slovenski rod in cela Jugoslavija ne bosta dala osramotiti, ko se začneja pisati novo poglavje v življenju človeškega rodu. Nismo poslanci oseb, nismo rabliji dolgo zbirane, zgoščene mrznje. Vajeni iz mladosti bojnega dima, ga ne ljubimo, pa se ga tudi ne bojimo. Ga bomo že prenesli. Sovražnikov nismo iskali. Vedeli smo, da se bodo sami pojavili. — Borba med lučjo in temo. — Ko bijemo boj — napadeni, ga bijemo z vero v neizprosni izid: tema bo podlegla luči. Pokopavanje mrličev ne bo naša stvar, to bodo opravili drugi. Mi se bomo mimogrede za hip ustavili in pomolili očenaš za duše izginulih borcev teme. Po njihovih imenih ne bomo povpraševali. — Nismo orodje maščevanja, marveč instrument zgodovine.

Nikogar ne mislimo prepričevati, da smo pametni. Kdor se boji naše pameti, naj upa v našo nespamet. Kdor pa želi našemu delu dobro, lahko sam pomaga, če misli, da njegova modrost prekaša našo. Prosto-ra za pametne ljudi je pri nas še dovolj, le poštene morajo biti. Za silo pa tudi sami izhajamo.

Tisto, kar smo zapisali v svoja pravila, kar smo povedali v „Unionu“ in v „Prelomu“, tisto drži in bo držalo. Tisto in še kaj podobnega bomo povedali še drugod, dokler bomo samo govorili. **Pride pa čas, ko bomo, kar pripovedujemo, tudi storili.** Še bolj kot naših besed — tako **zatrdo** upamo — bodo naših dejanj veselili Kralj, Ljudstvo in Država.

Kinokoncesije v Sloveniji.

Vojni invalidi in njihove pravice.

V vseh časih, kar jih pomni zgodovina, so bili invalidi in odsluženi vojščaki prve čase neposredno po vojnah deležni prav posebnih ugodnosti, ne samo z besedami navdušene domovine, ampak tudi z resničnim izpolnjevanjem zakonov ali drugačne merodajne besede.

Dodeljevanje zemljišč, rente, prednostne pravice pri podeljevanju služb in še marsikaj je v resničnosti državnega razvoja in življenskega boja vzdrževalo spomin, priznanje in pijeteto do sinov, ki so kot invalidi izšli iz boja za obrambo skupnosti. Pač v zavesti, da vojniki služijo ves izključno domovini, kadar gre za njen obstoj, da bo mogla ta domovina tem bolje podpirati v njegovem vsestranskem stanovskem razmahu državljana v plodnih letih miru.

Žalibog, obljube se rade pozabljajo, zakoni pa radi spreminjajo ali napak razlagajo, kadar je treba gmotnih žrtev tudi še v dobah, ki leže leta in desetletja za časom, ko se je poleglo vsesplošno navdušenje, ki je pogoj za gmotno požrtvovalnost napram vojnim žrtvam.

Invalid v gospodarskem boju in razvoju postane nujno predmet pozabljenja. Še več — njegova pravica postane nadležnost, nerentabilno breme.

Mrtvi borec je idealiziran v grobu „Neznanega vojaka“, da ima zgodovina odlike in ker tak grob godi ponosu med državnih odnosov.

Živi, pohabljeni vojak naj živi spominom na „staro pravdo“, ob preskromni preskrbi, naj se z grenkostjo spominja obljub, trpi in čaka, da omahne med tovariše, ki so padli v vojni, zapustivši vdove in sirote, bedne nepreskrbljene.

Okoli 17.000 vojnih invalidov, vdov in sirot nas je bilo v Dravski banovini. Umi-

rali so, umirajo, oslavljeni vojni pohabljeni, bedne sirote, vdove. Pravijo, da nas je še kakšnih 11.000. Po 15 letih svobodnega življenja! Velika vojna ni zapustila le veliko invalidov, ampak še večje tegobe novega urejanja in kriz, ki se vlečejo.

Razumemo pač več, kot oni, ki ne trpe na posledicah vojne. Trpini poznamo bol in stisko. Vemo, da se domovina za našo voljo ne more žrtvovati preko svojih možnosti. Zavedamo se, da je gospodarsko nemočna, da je narod ubog, da bi nam rada domovina pomagala.

Zdrava domovina!

Od drugod bolešno čutimo udarce.

Proti tem dvigamo glasove.

V Dravski banovini obstoja banovinski odbor Udruženja vojnih invalidov, kojemu je naloga in cilj podpirati člane gmotno, moralno, boriti se za pravice invalidov — končno, voditi evidenco o njihovih doživljajih in umiranjih.

Udruženje je deležno obširne zaščite zakona.

Novi zakon o obrtih od 9. nov. 1931, ki se že po materiji, ki jo upravlja, noče in ne more raztezati na invalide, je v vrsti predpisov obdržal v veljavi ministrsko naredbu od 18. IX. 1912, ki naj velja zraven novega obrtnega zakona. Ta naredba pravi med drugim, da je kinokoncesije podeljevati tako, da služijo **v prvi vrsti obče-koristnim svrham** (§ 5 cit. uredbe).

V naši državi je bila v Službenih novinah od 2. VI. 1920 izdana uredba o začasni pomoči vojnim žrtvam. V Službenih Novinah od 31. XII. 1921 pa zakon o začasni pomoči istim vojnim žrtvam.

V njih je določeno v čl. 11., odnosno čl. 18.:

„Invalidskim organizacijam pritiče v prvi vrsti pravica pri podeljevanju privilegijev (pooblastilo za kinomatografe). Ta podjetja smejo invalidske organizacije voditi v lastni upravi, ali pa jih sporazumno z državnimi oblastmi odstopajo drugim osebam in podjetjem“.

Nadaljna zakona o invalidih od 17. XI. 1925 (Službene Novine od 21. XI. 1925) in od 4. VII. 1929 (Službene Novine od 21. 7. 1929) izrecno poudarjata, da dajeta prvenstveno pravico pri podeljevanju **kinematografskih podjetij vojnim žrtvam**.

Iz teh zakonitih določil izhaja, da so smiselno in po svrhi skladne v tem, da je podeljevati kinokoncesije obče-koristnim ustanovam.

V Jugoslaviji izdane citirane pravne norme so pač hotele le povdariti z besedo zakona, da smatrajo Invalidsko udruženje za eminentno obče-koristno ustanovo.

Novi zakon o obrtih od 9. XI. 1931 torej **ne ustanavlja samostojne razlage pojma obče-koristnosti**, ampak se sklicuje na naredbu od 18. sept. 1912.

Slednje izpopolnjujejo v Jugoslaviji izdane norme s tem, da s povdarkom za primere podeljevanja kinokoncesij proglašajo Invalidske organizacije za obče-koristne ustanove.

Pojem obče-koristnosti je torej po volji novega zakona o obrtih od 9. nov. 1931 isti, kakršen je bil pred 9. nov. 1931 in veljajo zato tudi še vse citirane v Jugoslaviji izdane norme, ki so genetično istovetne.

Res je, da omejuje § 427 novega zakona o obrtih veljavnost cit. uredbe iz l. 1912. na čas, dokler naša država ne izda uredb k zakonu o obrtih. Takih pa dosedaj še ni, neglede na to, da ne bodo smele brez kosanja z obstoječimi zakoni ustanoviti novega pojma obče-koristnosti, tako da bi bilo Udruženje invalidov izključeno iz vrste obče-koristnih ustanov. Zakonodajca bo dolžna pri tem urejevanju posvetiti skladnosti vso pažnjo. Zategadelj je Udruženje invalidov še vedno nespremenjeno isto, kar je bilo za območje naše države od njene nastanka dalje, namreč obče-koristna ustanova, ki ima prvenstvo pri podeljevanju, odnosno pridobivanju kinokoncesij.

S priznanjem povdarjajo invalidi, da so jim šla državna oblastva pri podeljevanju kinokoncesij vsestransko na roko, seveda v okviru zakona, in so dolžni s posebnim priznanjem podčrtati prizadevanja, da je Invalidsko udruženje pridobilo vsaj najnujnejše za podpore invalidov, njihovih vdov in sirot iz dohodkov kinokoncesij.

V smislu zakona in prakse se je na posvetu od 31. X. 1921 povdarilo pri Pokrajinski upravi, da ne bodo kinokoncesije oddajane invalidom samo prvenstveno kot obče-koristni ustanovi, marveč, da bodo pridržane **izključno invalidom**.

Skladno je bilo zavzeto stališče, da bodo v bodoče kinokoncesije podeljevane edino invalidskim organizacijam in da tudi dotakratnim lastnikom kinematografov kinokoncesije ne bodo podaljševane, ako invalidska organizacija ne bo dala svojega pristanka.

V sporazumu s poklicanimi oblastvi je nato invalidska organizacija sklepala z nezaščitenimi lastniki kinopodjetij notarske pogodbe, slovom kojih so nezaščiteni lastniki smeli izvrševati kinoobrate s pristanikom prvenstveno upravičene invalidske organizacije, zato pa so prispevali organizaciji invalidov v smislu citiranih notarskih pogodb. (Notarske pogodbe od 6. XI. 1925 z Jugoslovansko Matico v zvezi z notarsko pogodbo od 9. XI. 1925).

Notarska pogodba z Jugoslovansko Matico je iz notoričnih razlogov morala prenehati, dočim je bila kinokoncesija pogodbeniku Rudolfu Kokalju za kino „Ideal“ v Ljubljani vsakokratno v smislu zakona podaljševana.

Sedaj stopi v ospredje „Zveza kulturnih društev“ v Ljubljani, ki se je zavze-

mala za koncesijo kinopodjetja v prostorih kina „Matica“ v Ljubljani.

V smislu citiranih zakonov in postoječe prakse je Z. K. D. stopila v pogajanja z Udruženjem invalidov, in je bil nato sklenjen v okviru zakonov notarski zapis od 14. VII. 1930, in sicer na eni strani z direktorjem Jugom Antonom kot predsednikom Z. K. D., dr. Rapetom Stanetom, takratnim tajnikom in Udruženjem invalidov, na drugi strani pa z lastnikom kina „Ideal“, Kokaljem Rudolfom.

Takrat je Udruženje invalidov dobilo od Z. K. D. zagotovilo, da bo dobivalo notarsko dogovorjene prispevke, če dobi koncesijo Z. K. D., odnosno nova družba, ki se bo v kratkem ustanovila.

Invalidsko udruženje je mislilo dobro in lojalno, ko je sklenilo z „Zvezo kulturnih društev“ in Kokaljem Rudolfom pogodbo, slovom koje bosta ta dva za kino Matico in Ideal prispevala Udruženju invalidov v pogodbi, določene bruto dohodke, da bosta mogla računati s podelitvijo koncesije.

Nismo raziskovali, s kom sklepamo pogodbo. Smatrali smo, da bosta oba pogodbenika lojalno izpolnjevala pogodbo. Saj to je za invalide postranskega pomena, ker jim je bilo in je ležeče na tem, da se pogodba, narejena v pričo notarja lojalno izpolnjuje, da bodo dobivali tisto trohico prispevkov, ki jim jo zaglašujejo zakoni in notarska pogodba, da bodo mogli podpirati svoje člane.

Dejstvo je, da je kr. banska uprava Dravske banovine izdala skladno z zakoni in prakso novemu podjetju „Biofilm“ dovolilnico za kinoobrat dne 4. XII. 1930 pod št. 33845.

V tem dovolilu je kr. banska uprava izrecno določila, da velja dovolilo le pod pogoji, da bo „Biofilm“ družba izpolnjevala določbe iz citiranega notarskega akta od 14. VII. 1930, to je, da bo odraščala Udruženju invalidov v tej notarski pogodbi določeni odstotek kosmatega dobička.

Kakor je preje Jugoslovanska Matica, ki je dobila koncesijo z istim pogojem, da izpolnjuje dogovor iz notarskega akta od 6. XI. 1925, lojalno dogovor izpolnjevala, tako je tudi družba „Biofilm“ do nadaljnega izpolnjevala svojo obveznost, izpolnjeval jo je tudi Kokalj Rudolf kot lastnik kina „Ideal“.

Pripominjamo, da je **privatna družba „Biofilm“ združila v obliki kartela vsa tri ljubljanska kinopodjetja**, in da je g. Kokalj Rudolf samo na zunaj in pred oblastmi lastnik kina „Ideal“, notranje pa deležnik v podjetju družbe „Biofilm“.

Pa tudi to dejstvo ni predmet naše kritike.

(Nadaljevanje na str. 2.)

Čitajte tudi „Bojevnika“, Poljanska cesta 48. Ček. račun 13.051.

Vsa podrobna navodila glede ustanavljanja krajevnih organizacij kakor tudi siceršna pojasnila se dobe v tajništvu.

Združenje borcev Jugoslavije („Boj“), osrednji izvršni odbor ima svojo pisarno v Ljubljani, Kolodvorska ul. 8. Telefon št. 3770. Stranke se sprejemajo ob delavnikih od pol 10. do pol ene in od 4. do 6. ure popoldne.

Tajništvo „Boja“.

Urednik „Preloma“ je vsak dan ob 18. uri v pisarni „Preloma“, Kolodvorska ul. 8.

Istotam se lahko opravijo med 10. in 12. ter 16. in 18. uro vsi posli z upravo lista.

Uredništvo in uprava „Preloma“.

Opozorilo ljubljanskim naročnikom. Prihodnje dni bo prihajal inkasirat naročnino naš inkasant, ki se bo izkazal z legitimacijo uprave „Preloma“.

Uprava.

Gre za dejstvo, da je bilo Udruženje invalidov prisiljeno nastopiti sodno pot proti „Biofilmu“, kasneje pa proti Z. K. D. in Kokalju Rudolfu. Notarski akt od 14. VII. 1930 vsebuje namreč določbo, da je analogno kot sodba izvršljiv zaradi zapadlih prispevkov iz kosmatega dobička v prid Udruženju invalidov. (Konec prihodnjič.)

Navodilo za ustanavljanje krajevnih organizacij Združenja Borcev Jugoslavije.

1. Kako začnete?

V krajih, kjer že obstoja kakšna organizacija ali društvo, ki je že včlanjeno pri Združenju Borcev Jugoslavije „Boj“ v Ljubljani, ali pa po pravilih spada v Združenje kot celota (kolektivno članstvo) — to so društva vojnih invalidov, bojnikov, vojnih dobrovoljcev rezervnih oficirjev ali četnikov — se morate najprej posvetovati z zastopniki teh društev.

Če je pri njih dobra volja in so zraven pravi ljudje, ki jim lahko vsi zaupajo, naj bodo ta društva temelj za ustanovitev krajevnih organizacij Združenja Borcev Jugoslavije. Tako društvo naj imenuje enega ali več zastopnikov, ki morajo biti vredni splošnega zaupanja ne glede na njihove premoženjske razmere. Ti se pomenijo še z drugimi pristaši našega gibanja v tistem kraju in sestavijo **priljubljeni odbor**, ki ne sme biti prevelik. 5 do 10 pravih mož zadostuje.

V krajih, kjer ni nobenega takega društva kakor smo jih gori našli, dobite nekaj mož in fantov, po možnosti iz vsake vasi vaše občine po enega, ali pa, če je veliko vasi, vsaj tako, da ne bo mogel kdo ugovarjati, češ, samo en kraj je zraven, drugi pa niso upoštevani.

2. Kdo je lahko v pripravljalnem odboru?

Za pripravljalni odbor pridejo v poštev v prvi vrsti **bivši vojaki**, taki, ki so bili v svetovni vojni, pa tudi mlajši, ki so služili vojake v Jugoslaviji.

Vendar ni treba odvreči koga, ki bi bil prav posebno dober in primeren za sodelovanje pri ustanavljanju organizacije, pa ni bil nikoli vojak. Tudi takega lahko **izjemoma** vzamete v pripravljalni odbor, če je pošten in organizaciji resnično koristen in potreben.

Glejte tudi prav posebno na to, da ne bodo v pripravljalnem odboru samo ljudje enega stanu, posebno ne, če ta stan ni številčen. Prav je samo, če so zastopani vsi koristni in delavni stanovi, na kmetih poleg drugih stanov v prvi vrsti **resnični kmetje**, v delavskih krajih pa poleg drugih poštenih ljudi **resnični delavci**. V sestavi pripravljalnega odbora se mora že poznati, da je zastopano vse pošteno ljudstvo.

3. Kakšni morajo biti člani pripravljalnega odbora?

Biti morajo v vsakem oziru neoporečni, pošteti, značajni, zanesljivi, na dobrem glasu, v svojem kraju dovolj poznani in priljubljeni. Ne stori nič, če so pripadali katerikoli stranki ali ji sedaj pripadajo, ali pa, če sploh niso pri nobeni stranki. Glavno je, da se pri svojem delu niso osovražili, da niso delali krivice ljudstvu in si s političnim preganjanjem niso nakopali sovraštva. Ali so revnejši ali premožnejši, je brez pomena, le pošteti morajo biti.

Za ljudi, ki so se aktivno pečali s politiko, je potrebno, da se v politiki niso posluževali nečednih sredstev, denunciacij, izkoriščanja, nepravilnega preganjanja politično drugače mislečih ter da so duhovno zreli za sodelovanje pri našem nadstrankarskem pokretu, ki hoče pritegniti vse pozitivne sile naroda brez ozira na njihovo prejšnjo politično pripadnost.

Vendar morate prav posebno paziti, da ne bodo v pripravljalnem odboru samo ljudje iz ene bivše ali sedanje stranke, če je bil prej, ali je morda še zdaj vaš kraj duhovno razcepljen, oziroma strankarsko na razne strani usmerjen.

Pri celem svojem delu pazite, da se boste res strogo ravnali po pravilih Združenja Borcev Jugoslavije in delali resnično v njihovem duhu. Ljudje morajo čutiti, da prihaja med nje nekaj čisto novega, odločnega, a **strogo poštenega in pravičnega**. Naša nova organizacija naj **združuje ljudstvo in združi vse poštene ljudi**.

4. Kaj morate takoj poročati Osrednjemu izvršnemu odboru Združenja Borcev Jugoslavije v Ljubljani?

Sporočite nam takoj imena, poklice in naslove vseh tistih, ki hočejo sestaviti pripravljalni odbor. K vsakemu zapišite še posebej, ali je služil vojake, kje in kdaj. Če jih ni, zapišite, zakaj ne in zakaj ga želite vzeti v pripravljalni odbor. O vsakem zapišite posebej na kratko, kaj je dosedaj delal, če se je že kje udeleževal in kako. To je potrebno zato, da bo vodstvo v Ljubljani lahko brez skrbi, da so se res pravi možje in fantje v vašem kraju poprijeli ustanovitve naše organizacije.

Poleg tega nam sporočite sedež in točne meje okoliša, na katerega misli organizacija raztegniti svoj delokrog.

Po potrebi pride lahko odposlanec našega Osrednjega izvršnega odbora k vam na pomenek z možmi, ki hočejo ustanoviti krajevno organizacijo Združenja Borcev Jugoslavije.

Tak sestanek, če pride več oseb skupaj, morate pa že po postavi 48 ur prej prijaviti občemu upravnemu oblastvu prve stopnje, t. j. sreskemu poglavarstvu.

Združenje Borcev Jugoslavije „Boj“ v Ljubljani,
Osrednji izvršni odbor, Kolodvorska ul. 8.

so potrdili njegove zle slutnje — in zato je moralo priti do **upora voditeljem**, ki narodne nevolje niso znali pravočasno zaječiti, oziroma odpeljati v druge struge.

O dogodkih je izčrpno poročalo naše dnevno časopisje. Demonstracij po pariških ulicah so se udeležili vsi sloji naroda. Kot morda najbolj poklicani so nastopali pri tem tudi **bojevniki**, zlasti Nacionalna zveza bojnikov (UNC) ter Zveza Ognjenih križev (Croix de feu). Poleg njih so šli na ulico tudi mali varčevalci, ki jim je Staviškijeva banda brezvestno izmaknila **krva-vo prišedene franke**. Seveda so se skušali pri teh demonstracijah okoristiti tudi **razni temni elementi** po načelu, da je v kalnem dobro ribariti. Vendar je **jedro demonstrantov** obstajalo iz **treznih meščanov, obrtnikov, delavcev, nameščencev in trgovcev**, izmed katerih je dober del organiziran v Nacionalni zvezi bojnikov. Ti so naslovili po tragičnih dogodkih predsedniku republike naslednje pismo, ki dokazuje, **kako resno bojevniki gledajo na odnos med strankami in državo in kako dostojanstveno se zavzemajo za koristno skupnosti**. Njihovo pismo se glasi tako-le:

„Naša naloga je, da Vam izrazimo želje 900.000 bivših bojnikov. Zato mislimo, da bomo izpolnili nalogo, ki so nam jo poverili naši člani, ako Vas spoštljivo opozorimo na nevarnost, ki preti domovini in demokratskim uredbam, kakršne si je ustvarila.“

Preteča zunanja situacija nujno zahteva edinstvo, katero še utegnemo doseči. Razkol med parlamentom in narodom bi mogel v tem času spraviti v nevarnost vladno samo in omajati varnost domovine.

Francija je zadnja trdnjava svobode. Njena moč je zadnje poročstvo za mir.

Vlada je nestalna, pravi krivci, ki so oropali varčevalce, so ostali nekažnovani. Vse to je povzročilo krvave nemire, v katerih vse bolj in bolj prihaja do izraza politična mržnja.

Glavni pogoj za vladno in njen demokratski značaj je po ustavi skladnost med željami naroda in političnim vedenjem ministrov.

Gospod predsednik, naša udanost zakonom, naša čast in rodoljubnost nas silijo k izjavi, da ta skladnost ne postoja.“

Iz te izjave je razvidno, da stojte bojevniki na stališču, da **mora domovina biti nad stranko**. Na tej podlagi je tudi sezidal svoj kabinet starec Doumergue. Zbral je krog sebe **neoporečne moze vseh strank**, da bi vladal nad **strastmi strank**, ne za stranke — ampak za domovino. Zavezniki Francije z zaupanjem gledamo v bodočnost, ker smo prepričani, da bo kot vselej, tako tudi sedaj stopilo v francoski politiki v ospredje načelo **državne avtoritete**, ki ne bo vladalo z nasiljem, ampak s **pravičnostjo**. Stari Latinci so trdili, da je: *Justitia fundamentum regnorum*, to se pravi: Pravičnost je temelj kraljestev. To je luč, katere pričakujemo od zapada.

Padli bojevniki.

Inž. Ivan Gosar.

Dobrovoljec v srbski vojski inženjer Ivan Gosar, doma iz Škofje Loke, je bil obtožen od avstro-ogrskih rahljev veleizdaje in ustreljen v Beogradu 10. februarja 1917. Ta junak-mučenik je pri nas že skoro padel v pozabljenosti in vendar ga ni med Slovenci, ki bi bili večji od njega. Za-

to mu posvečamo naslednje vrstice v spomin in sebi v opomin.

Ivan Gosar se je rodil 1. oktobra 1888. v Stari Loki. Po končani gimnaziji v Kranju 1. 1908. je odslužil vojaški rok pri trdnjaskem artilerijskem polku v Pulji in potem absolvirao kulturno tehniko na Dunaju. Toda v domači zemlji ni bilo zanj kruha. Njegov inženjerski naslov mu ni odprl ne vrat in ne src takratnih političnih mogotcev. Gosar je bil namreč svobodoumen in resni-coljuben človek, visokega poleta, ponosen Slovan, neupogljiv in odkrit značaj. Svoje-ga prepričanja ni hotel in ni mogel prodati za strankarsko legitimacijo in se je zato poslovil od svoje ožje domovine ter našel pri bratih Srbih odprte roke kot šumarski inženjer. Njegov prvi dekret je bil podpisan od srbskega ministra poljoprivrede 10. maja 1914 in Gosar nastavljen kot šumarski inženjer-dnevničar v Bajini-Bašti (na Drini sev. zap. od Užic).

V avstrijski vojski pa je Gosar že bil takrat praporščak v rezervi. Ko so ga avstrijske vojaške oblasti pozvale na vojaške vaje, jim je odgovoril, da ne misli več služiti kot avstrijski oficir, ker mu Avstrija ni hotela dati kruha in službe.

Tako je postal v svetovni vojni dobrovoljec-borec v srbski vojski. Služil je na albanski fronti in je bil kot poročnik poslan v boj proti Bolgarom. Iz Prizrena piše 11. oktobra 1915 svoji sestri Mariji Kalan v Stari Loki, da ne bo več med živimi, ko bo prejela njegovo pismo, ter zato vse odreja za slučaj svoje smrti. Slutil je težke boje z Bolgari in pričakoval tu svojo gotovo smrt. In res je bil dan 20. oktobra 1915 zanj poln grozovitih strahot, na katere ni mogel do svoje junaške smrti nikoli več pozabiti. Prišlo je do boja moža do moža, z nožem, kopitom in s sabljo. Gosar je bil težko ranjen: na njegovem telesu so našli nad trideset ran, od teh sedem s sabljo po glavi. Zavedel se je v sofijski bolnici. Toda kmalu je zopet srečno ozdravel in julija 1916. ga najdemo kot bolgarskega ujetnika zopet v inženjerski službi s 60 franki plače.

Usodepolno je bilo zanj dejstvo, da je prepogosto pisaril domov iz bolgarskega ujetništva. Kmalu se je po orožnikih v Škofji Loki in drugih njegovih sovražnikih ugotovila njegova identiteta in na zahtevo avstrijskih vojaških oblasti je bil Gosar izročen vojaškemu sodišču v Beogradu.

Gosar si ni delal prav nikakih iluzij o usodi in bil je pripravljen na gotovo smrt. Kljub temu pa je bil vedno vesel in je v beograjskih vojaških zaporih prepeval srbsko himno. Živo je verjel v osvoboditev svojega naroda. Njegovi tovariši v ječi so se čudili njegovi dobri volji in na njihove pripombe jim je odgovarjal, da, če umirajo tam doli dnevno stoteri junaki za svojo svobodo, tudi on umre rad za svobodo svojega naroda. Treba se je žrtvovati, — je rekel Gosar — ko pride čas za to; zame je ta čas že prišel! Zmajal je z glavo in se nasmejal. Ko so mu svetovali, da se lahko reši s tem, da zvrže krivdo na Srbe, češ da so ga ti prisilili v vojsko, jim je Gosar nervozno odgovoril: Ne, samo tega ne, nikdar ne bom lagal in nikoli prosil svoje-ga sovražnika milosti! Od sodnikov je zahteval, da pospešijo njegov proces, in jim odkrito povdarjal, da se je boril za svobodo. S ponosom je govoril o srbskem junaštvu, o žrtvovanju srbske armade in njeni gotovi zmagi. Obsodite me vendar že enkrat, — je vzkliknil — nikar ne mislite, da vas bom prosil milosti!

Par ur pred izvršitvijo smrtne kazni je pisal 10. februarja 1917. svoji sestri, da mu ni težko umreti, ker da je v zadnjih dveh letih in pol preživel mnogo hujše stvari kakor je smrt. Pravi, da umre kot žrtev svetovne vojne in kot žrtev (tu je par besed nečitljivo cenzuriranih), denunciantstva.

Krvnik Janoš je opoldne 10. februarja 1917. že vse pripravil. Okrog druge ure popoldne se je zbralo na dvorišču avstrijskih vojaških zaporov v Beogradu veliko število vojakov in uradnikov. Ivan Gosar, ta apostol svobode, junak-mučenik, lepo počesan, resnega in veselega obraza obenem, poln dostojanstva je z glavo pokonci ponosno korakal med temi vrstami, obstal na sredi, si prikrizal roke in se zaničevalno ozrl na to množico, ki ga je motila v zadnjih trenutkih.

Z nasmeškom je poslušal sodbo. Potem pa je s čistim glasom zaklical:

Živela svoboda, živela velika, svobodna domovina!

Ko mu je krvnik Janoš hotel zavezati oči, ga je porinil jezno od sebe in rekel:

Kaj je novega na zapadu?

(Po francoskih časopisnih poročilih in člankih.)

Oči vse evropske javnosti so bile zadnji mesec obrnjene v **Francijo**. In vsakdo se je upravičeno spraševal, kaj naj pomenijo ti razburljivi dogodki v francoskem parlamentu, in še tem bolj, kaj naj pomeni **prelivanje krvi na ulicah Pariza**. To nedoumevanje je bilo tem večje, ker je v javnem mnenju Evrope Francija doslej veljala za tisto deželo, ki ima **največ zlata in najmanj brezposelnih**. Zato bi se moralo, po zdravni pameti sodeč, Francozom izvrstno goditi. In vendar so nam dogodki prošlega tedna dokazali, da temu ni tako. **Vlada in narod sta trčila skupaj**. Prišlo je neke noči do nekakšne **državljanske vojne**, ki je bila sicer kratka, vendar nič manj krvava kot so po navadi državljanske vojne. Policijski izkaz je oznanil **več kot deset mrtvih in na stotine ranjenih**. Odkod vse to v Franciji, ki je tako založena z zlatom? Mar so se začeli Francozi pobijati med seboj iz objestnosti?

Nikakor ne, vzroki za te dogodke so izredno **globoko zasidrani v francoskem javnem življenju**. Škandal, ki ga je povzročila gorostasna afeta Staviskega, je bil le zadnji povod, ki je **podrl politično zgradbo sodobne Francije**, da je zgrmela na tla kot hiša iz kart.

Že dolgo časa je bilo opaziti v Franciji nekakšen **tajen nemir**, ki je izviral predvsem iz **dveh vrelcev**: gospodarskega in političnega. Po drugih državah, zlasti v Angliji in Ameriki ter v svetovnem gospodarstvu sploh, se je že začel pojavljati **preobrat ozdravljenju krize**. Oznanjalo ga je povišanje prometa v sušskem kakor

tudi panamskem prekopu, cene surovinam so poskočile za 10%, brezposelnost v Ameriki in Angliji je padla, v Ameriki je poraba električnega toka porasla za približno 10%, angleški izvoz se je pomembno dvignil. In v zvezi s tem je začela obrestna mera v Angliji in Ameriki padati, dotok denarja v industrijo se je začel večati. — V Franciji pa je bila v tem času slika **docela drugačna**. Že dolgo se je čutilo **pomanjkanje kapitala**. Zakaj? Ker je 30 milijard spravljanih v nogavicah. Zato je seveda obrestna mera narasla. Nabava kapitala je zvezana s težavami. Zato so **industrijski izdelki dragi, izvoz majhen**. Surovine pa je le treba uvažati. Zato je **uvoz večji kot izvoz**, trgovinska bilanca je torej pasivna. Poleg vsega tega je bilo v državnem gospodarstvu leta 1933. seveda **6 milijard deficita**. — Zraven vseh teh gospodarskih križev in težav pa je Francija trpela od neprestanih **političnih bojov**. Najboljši izraz nestalnosti in kompromisnega životarjenja v parlamentu je bilo **pogosto menjavanje kabinetov**. Glavni nasprotniki so si bili v tem parlamentarnem boju **radikali in socialisti**. Radikali so zahtevali **zmanjšanje javnih stroškov**, socialisti pa so se temu **upirali**. Seveda je v teh okoliščinah **avtoriteta države silno trpela**, kajti ljudje, ki bi morali vladati, so **le govorili** in nastopali drug proti drugemu v ogorčenih **besednih bitkah**. Škandal Staviskega pa je razgrnil pred očmi javnosti še eno rano parlamentarnega sveta, in sicer **gnojni tur korupcije**. Ljudstvo, ki je dotlej slutilo, da nekaj ni prav, je dobilo jasnih dokazov, ki

Srbski oficir ima pravico, da umre z odprtimi očmi!

Pogledal je proti nebu in njegove zadnje besede so bile:

Živel srbski kralj, živila srbska armada!

Tako umirajo junaki, prežeti nesebičnega plamena ljubezni za pravico, poštenje in svobodo!

Kje je grob tega junaka-mučenika? Nihče ne ve...

Italijani so postavili spomenike in imenovali svoje ulice in trge po junakih, ki so jih avstrijske oblasti obsodile radi veleizdaje, ki pa niso toliko pretrpeli kot naš mučenik. Ali bi ne našli v Ljubljani ulice, ki bi jo imenovali po Ivanu Gosarju, junaku za našo svobodo?

Dr. Tine Tin.

Gospodarski prelom.

Zakaj so zaščitili dolžnikov potrebne?

Podlaga vsakega uravnovešenega gospodarstva je **stabilnost denarja**. Pri nas se je važnost tega momenta zadosti poudarjala, zlasti pa je zahteva po stabilnem dinarju našla vidno priznanje in izraz v zakonu o stabilizaciji dinarja.

V zadnji številki „Preloma“ je bilo govora o vprašanju, ki v povojnih letih tvori povsod predmet živahne razprave, to je, ali je zlato še primerno za podlago denarja. O tem vprašanju se še vedno živahno diskutira in kakor vemo, so se države delile v dve skupini, t. j. v zlati blok in v one države, ki so proti zlatu. Češkoslovaška bo, kakor nas uče najnovejša poročila, najbrž ostala zvesta zlatu, pač pa **bo spravila svoj premožni zlati zalogo v sklad s potrebnimi gospodarstva**.

Kakor nas uči statistika, je kupna moč dinarja v Jugoslaviji v zadnjih osmih letih močno narasla. Indeks Narodne banke, ki se publicira vsako četrtletje, prinaša primerjalne številke, ki kažejo razmerje sedanjih cen napram onim, ki so veljale l. 1926. To leto je vzeto za podlago, in povprečje takratnih cen je izraženo s številko 100. Če si pogledamo n. pr. indeks cen na debelo, vidimo, da so vse cene padle, toda ne enako: rastlinski in živalski pridelki se gibljejo okoli 60, mineralni in industrijski proizvodi med 70 in 75, splošni indeks je nad 65; medtem ko izvozni indeks ne dosega niti 60, preseza uvozni indeks 75. To so številke, ki so temeljne važnosti, in ki bi jih vsakdo, ki ima z gospodarstvom kolikor toliko posla, moral stalno zasledovati, tako da postane vsakokratni indeks vedno sestaven del njegovega znanja.

Iz indeksa vidimo, da niso padli le agrarni proizvodi, temveč da je sploh vse blago padlo, in sicer najmanj za 25%, pa za nekatere proizvode tudi za 40%. Če pa je vse blago padlo, pomeni to z drugimi besedami, **da je denar v svoji vrednosti zrastlel**. Če je pa vrednost denarja od l. 1926., kakor nas uči indeks, najprej nekoliko padla, potem pa naglo rastla, zlasti pa naglo rastla po uveljavljenju zakona o stabilizaciji dinarja, potem si moramo predvsem priznati, da naš dinar ni stabilen, temveč da je nasprotno nestabilen, ker njegova vrednost raste.

Mi smo se navadili, presoati vrednost dinarja po cenišnem tečaju. Kdor je bil v Cirihi, ta ve, kako se tamkaj delajo tečaji. Tamošnji tečaji niso nič drugega kakor dogovor par bank, toda trguje se z devizami ali valutami v Cirihi jako malo. Že radi tega bi morali tamošnjo notico dinarja, na katero bazira n. pr. „Narodno blagostanje“ svoje tečaje deviz v prostem prometu, presoati z neko rezervo. Vsaka cena in vsak tečaj je le posledica ponudbe in povpraševanja. Trdimo, da se ponudba in povpraševanje po dinarju vsaj v Cirihi sploh ne more pravilno izraziti, ker pri sedanjem trgovsko-političnem stanju Evrope ne obstoji možnost mednarodne izmenjave blaga niti približno v onem smislu, kakor se je to godilo ob času, ko še nismo poznali kontingentov, preferencialov, kliringov in sličnih ovir mednarodne trgovine. Zopet nas uči statistika, da je naša zunanja trgovina padla v zadnjih letih na eno tretjino, medtem ko je češkoslovaška zunanja trgovina padla celo na eno četrtno. Če torej ugotovimo, da **ponudba in povpraševanje po našem dinarju sploh ne more priti do pravega izraza**, ker so izvozu in uvozu vezane roke in noge, da torej ni normalnega trga za dinar, kjer bi se njegov tečaj nemoteno razvil, in da zlasti Cirihi ni trg za to, potem moramo priti neizogibno do prepričanja, **da je notacija dinarja na zunanji borzali čisto nekaj slučajnega in nekaj, kar nikakor ne reprezentira njegove prave vrednosti**.

Če torej kdo trdi, da je dinar po svoji zakoniti stabilizaciji padel, nima prav, ker nas ravno indeks uči, da je zelo bistveno

porastel. Padla je zunanja notica dinarja, ker je povpraševanje po dinarju vsled trgovsko-politične konstelacije abnormalno majhno, z drugimi besedami, ker naši stari odjemalci vsled vladajočih kontingentov, kliringov in sličnih zadev **nimajo zadostne možnosti, za dinar, ki ga kupijo, dobiti protivrednost v blagu iz Jugoslavije**. To nizko notico vsi bridko občutimo, ker moramo predmete svojega uvoza pretirano drago plačati — zato je tudi uvozni indeks najvišji — ker **moramo torej neracionalno uvažati**. Vrednost dinarja pa se objektivno določa samo po enem merilu, in to je **totalni indeks cen na veliko v Jugoslaviji**. Ker ta znaša okoli 65, to pomenja, da je dinar v zadnjih 8 letih silno močno zrastlel, da ni stabilen, in da bi bil stabilen le tedaj, če bi bil **totalni indeks cen na veliko 100 in nič manj in nič več**.

Predmet naše gospodarske zakonodaje v zadnjih letih je v prvi vrsti **razmerje med upnikom in dolžnikom**. Imamo zaščito kmetov, zaščito denarnih zavodov in ravno sedaj se zahteva zaščita trgovcev, obrtnikov in industrijalcev. Država torej štiti dolžnike, ne vseh, ampak nekatere, in oni ostali, ki so ostali zunaj zaščite, ki so pa ravno vsled te zaščite zašli v težave, zahtevajo tudi zase zaščito. Ta zaščita je potrebna, ker je **dolžnik v resnici na čisti glavnici več dolžan kakor je bil, če se je zadalil na podlagi kupne moči dinarja iz leta 1926. in svojega dolga še ni odplačal**.

Za pravilno rešitev razmerja med upniki in dolžniki torej ne zadostuje zaščita dolžnikov, ker jih to le trenutno reši pred propadom, temveč je potrebno, da se problem preišče s strani kupne moči dinarja in da se **višino dolga regulira v skladu s to kupno močjo**. Edino na ta način bomo definitivno in pravilno rešili problem razmerja med upniki in dolžniki.

Ernest Krulaj:

Brezimeni kapital.

Ni dvoma, da naše gospodarstvo nazaduje in peša. Nič ne pomaga, tiščati si oči in ušesa, ko to vsi čutimo na lastni koži. Tudi je slabo druge prepričavati, da ni tako kot je, ker je to škodljivo in nič ne koristi. Koristno pa je, situacijo presoditi in potem delati za izboljšanje.

Danes živimo v dobi anonimnega kapitala. Ta kapital se prosto združuje pod gotovo tvrdko in v gotove namene. Za njegovo delovanje so merodajne v prvi vrsti one osebe, ki imajo v takem združenju večino. Volja, direktive in tendence teh oseb so odločilne. Navadno se take osebe ne ozirajo dosti na koristi celokupnosti; če pa so celo inozemci, za celo najvišje narodne in državne interese ne. Njim je glavno služek tako ali tako, da si zavarujejo na obveznostim napram državi in narodu, iz kakršenkoli način in da se izognejo vsem katerega črpajo zaklade. V to svrhu skuša anonimni kapital vplivati na razne načine na javne organe in jih speljati tja, kjer si jih želi in kakršne si želi. Ni niti potrebno, da koruptivno nastopa, da sebi koristi, državi in narodu pa škoduje. Nihče ne ve, kdo in zakaj nastopa, vsi pa čutimo, da nas nekaj oklepa, davi in nevidno bije od nekod, ne da bi se mogli zoperstaviti. Anonimni kapital je internacionalen, noče biti nikomur odgovoren, ne zakonu, ne morali, ne človeštvu. Anonimni kapital je sistem, ki je povzročil vse dogodke do danes in tudi današnje stanje. Zlo je v tem, da se nikjer ne kaže volja za odpravo takega stanja, kjer se je pa pokazala, se to vrši v najekstremnejših oblikah.

Kapital mora biti javen, odgovoren zakonu in človeštvu, kateremu mora plemenito in koristno služiti. Kapital ne sme nikdar biti vladar, ker je brezdušen in je le rezultat dela ogromnih milijonov pridnih rok in pametnih glav države. Zato mora biti v prvi vrsti koristen vsem, ne pa posameznikom, ki se znajo v situaciji okoristiti.

Vprašanje, kako pripeljati anonimni kapital v javnost in k odgovornosti, je treba in se mora rešiti, ako želimo, da se stanje v državi zboljša. Predvsem pa je treba dopovedati temu kapitalu, da se v javna vprašanja ne vmešava. Splošno mora veljati, da so kralj, država, vojska, narodno gospodarstvo, narodna morala in prosveta nedotakljivi pojmi in da jim mora služiti vsakdo brez razlike in brez predpravic.

O plačevanju davčnih zaostankov.

Časopisi so pred dobrim tednom poročali o tem, da bo davčna reforma prinesla olajšave pri plačevanju davčnih zaostankov do leta 1932. Tako je n. pr. „Trgovski list“ z dne 6. t. m. zapisal, da bo vseboval zakon sledeče določbe: „Državi do konca leta 1932 dolžni neposredni davki se plačajo najkasneje v teku 11 let, pričenši z letom 1934 in to: če znaša dolg dvakrat ali večkrat toliko kakor znesek enoletnega davčnega predpisa, v 11. letih; če znaša devet petin davčnega predpisa, v desetih letih, v devetih letih, če znaša osem petin, pri sedmih petinah v osmih letih, pri šestih v sedmih letih, pri petih v šestih letih, pri štirih v petih letih, pri treh v štirih letih, pri dveh petinah v treh letih, pri eni petini v dveh letih, če pa je davčni zaostanek manjši od ene petine davčnega predpisa, se mora v celoti plačati v letu 1934.“

Tako določeni zneski se plačujejo v obrokih, kakor veljajo za tekoče davke. Enoletni davčni predpis je znesek, za katerega je bil davčni zavezanec zadolžen v letu 1933. Za zakasnela plačila se plačujejo obresti le od dneva dospelosti po gornjih določbah. Važno je nadalje to, da se potrjuje o plačanih davkih izdajo, če je plačan dospel del tekočih ali dolgovanih davkov.“

Od takrat še ni ničesar novega, ker zakon še vedno ni objavljen v Službenih novinah. Čakati bo torej treba do uradne objave besedila zakona. — Navedene olajšave bodo najbrž dovoljene le tistemu, ki bo vložil posebno prošnjo. V Dravski banovini je sorazmerno malo teh zaostankov, namreč kakih 40—50 milijonov dinarjev, medtem ko jih je v celi državi okoli 2 milijardi in 700 milijonov. Ti zneski pomenjajo samo državne davke; če pristejemo še doklade, ki jih je treba plačati, potem se znesek za Dravsko banovino dvigne na približno 100 milijonov dinarjev.

Pridelek vina v Dravski banovini. L. 1932. je znašal pridelek vina v Dravski banovini 23.41 hl na 1 ha, skupno 559.113 hl. Leta 1933. pa je znašal pridelek le 11.16 hl na 1 ha, skupno pa 270.473 hl.

Stečaji 1933. Po podatkih državne statistike je bilo v državi leta 1933: 726 stečajev in 1146 poravnanj.

Poravnajte naročnino.

Dopisi.

Trbovlje. Med brezposelne se štejemo v najlepši moški dobi, ko bi človek moral misliti na starost. Ta uima me je vlovila v letu 1931. Prej sem bil nameščen v Srbiji kot preglednik v rudniku. Imel sem tudi nekaj prihrankov, s katerimi sem se osigurjal za silo. To pa se zdaj že preveč vleče. Prihranki so šli, jaz pa sem na cesti v obupu, v zimi in mrazu. Nihče me ne vpraša, si lačen ali žejen, si truden? Edino oko postave me še vstavi in vpraša: „Kdo ste pa vi in kam potujete, imate dokumente v redu, imate denarja? S čim se živite?“ Izgovori, ki jih navajam, nikakor ne zadovoljujejo. Kaj hočem storiti? V smrt ne! Grozna je samo misel na to. Razkošje povsod, kamor se človek obrne. Nas, ki smo na cesti, pa se vsakdo ogiblje, kakor da nosimo na sebi pečat gobavega. — Prišel sem v Trbovlje, oglasil sem se v rudniški pisarni, kjer sem prosil za delo. Na žalost, dela ni. Dobil sem pa precejšno podporo, s katero upam, da bom že lahko shajal. Dali so mi kar en cel dinar. Osupnil sem, pa kaj hočem. Dočim drugi igrajo z milijoni, bom pa jaz z enim dinarjem tudi mogoče kaj pridobil. Čital sem dne 26. julija 1933. l. v „Politiki“ članek o Trboveljski premogokopni družbi, da ima generalni ravnatelj imenovane družbe en milijon razhoda, jaz pa en dinar. Je nekaj razlike. — Nas, ki smo na cesti, ne računajo, da smo bitja dvajsetega stoletja. Imajo nas za delomrzneže, postopače itd. Kje se bo naša rešitev? — Dali piše „Politika“, da gre po pol milijona v inozemstvo za vpokojene ravnatelje T. P. D. Zakaj pa ne bi ti gospodje živeli tu pri nas, pa bi denar pri nas ostal? — Sliši se, da bomo ceste delali. Sem kar za to. Samo, kdaj se bo začelo, ne vemo. Zima pritiska z vso silo, kruha ni, pa kaj kruh! Delo, ko bi bilo, to bi bilo

bolj pametno, saj so pekarnе polne kruha. Samo mezde za delo naj nam pošteno plačajo, da bi se človek, ki nima strehe ne ognjišča, pošteno preživel. Bojimo se, da bodo spet prišli v prvi vrsti v poštev tisti, ki že imajo kruh doma, mi bomo pa menda še kar na cesti ostali. Naj bi se to malo reguliralo, tako da bi tisti, ki nimajo nič, malo bolje zaslužili, ker mora tak, ki nima svoje strehe, vse dražje plačati. — Za danes dosti, drugič več. — Spoštovani gospod urednik, mogoče imate Vi kakšno poznanstvo, kjer bi mogoče potrebovali kakega delavca ali slično. Prosim, pomagajte mi, ker sem v skrajni sili, da bi dobil kje za nekaj časa kako delo proti mali plači. Se priporočam ter ostanem Vam za vedno hvaležen. Martin V. (Naslov v uredništvu. Kdor bi vedel za kako delo, naj nam sporoči. Op. ur.)

Dev. Marija v Polju. Z navdušenjem je odbor skupine bojevnikov kakor tudi članstvo pozdravilo združenje vseh bojevnikiških organizacij v združenje „Boja“. Tudi število članov je od tedaj poskočilo od 120 na 160. Med temi novimi je precej mladih odsluženih vojakov, ki po spremenjenih pravilih lahko vstopijo v naše vrste. Vsi pa dobivajo naš list „Bojevniki“. Tudi tednik „Prelom“ si utira pot, katerega se v nadrobni prodaji razpeča 100 izvodov. Današnjo številko „Preloma“ pa dobe na ogled nekateri naši člani in prijatelji obrtniki s prošnjo, da si ga naroče. Naročnina Din 30 letno je nizka in še to se lahko plača v polletnih obrokih po položnici, ki je priložena. — Dobe se tudi taki, ki naš pokret napačno umevajo, ga istovetijo z raznovrstnim fašizmom itd. Da se tudi taki pouče, bo v kratkem Združenje „Boja“ priredilo pri nas javno zborovanje, kjer bomo povedali, kaj smo in kaj hočemo. Zborovanje bo pravočasno razglašeno po občini. — Preteklo nedeljo 5. februarja smo imeli bojevniki pri tov. Anžurju v Vevčah družinski večer, ki je potekel v najlepšem in vzornem redu in res prav tovariško, kakor se za bojevnike spodobi. Tudi gmotni uspeh je zadovoljiv. Večer so s svojim prihodom počastili predsednik Združenja borcev Jugoslavije tov. Kuster, tajnik in urednik tov. Fabjančič in urednik „Bojevnika“ tov. Wagner. Novemu pokretu, ki naj zajame vse poštene Slovence, želimo obilo uspeha.

Tržič. Zanosni program in svetle ideje, ki si jih je s tako odločno roko vpisal narodni pokret „Boja“ na svoj ščit in ki jih širi njegov tolmač „Prelom“ s tako probojnostjo tudi na naši skrajni severni meji, v našem lepem tržiškem kotu, je naletel na navdušen sprejem in vsesplošno odobravanje. Brez kake agitacije raste z dneva v dan vrsta neustrašenih odločnih mož v Tržiču in njegovi prostrani okolici, ki se brez oklevanja in pomišljanja, brez ozirov na levo in desno spontano uvrščajo v strnjen krog okoli „Boja“ in tednika „Preloma“. To vzhičenje in navdušenje meščanov in okoličanov, delavcev in obrtnikov Tržiča si je dalo vidnega izraza v naravnost ogromni udeležbi pri narodni veselici, ki se je vršila v znamenju narodnih noš v tukajšnji največji dvorani predilnice pod okriljem Združenih borcev dne 3. februarja 1934. Tu se je zbralo preko 500 ljudi vseh stanov in poklicev, z najrazličnejšimi svetovnimi nazori in bivšimi strankarskimi opredelitvami, ki so v najlepšem razpoloženju na glasen in jasen način dokumentirali svojo voljo, da dajo težko pričakovanemu narodnemu pokretu brez pridržka zanesljivo moralno oporo in da je to težko dočakano novo gibanje narodnih množic na najboljši poti, da ponese duh novega časa v najširše plasti vsega našega naroda. Moralni uspeh te prireditve je brez dvoma prekašal nepričakovani lep gmotni uspeh, ki se je bratsko porazdelil med vojne invalide, bivše bojevnike in podporni sklad delavstva tukajšnje tovarne „Peko“. Ne bilo bi napak, ako bi se čimprej v Tržiču ustanovili krajevni odsek „Boja“, ki bi bil živ posrednik in nositelj zvišenih idej novega pokreta v vse sloje prebivalstva našega okraja, ki se zaveda svojih dolžnosti in pravic, ki jih ima kot čuvar naše severne meje pod Karavankami.

Rajhenburg. Tudi v našem kraju se ljudje močno zanimajo za novi pokret borcev. Res, danes je treba odločnih in pogumnih mož, da nastopijo proti škodljivim pojavom, ki so pritrjali narod skoro na rob gospodarske propasti. Krivci uganjajo pod krinko lažnega nacionalizma politične špekulacije in hočejo naše pošteno ljudstvo, ki ne rabí njihovega pouka, učiti nacionalne zavesti. Naše ljudstvo je bilo že tisti čas narodno, ko so bili ti ljudje še z dušo in telesom nemčurji. Kdor ima količkal srčne kulture, mora grajati, kar danes zopet počnejo ti ljudje. Zatorej, borci, pogumno naprej, neglede na levo ali desno. Srca poštenega ljudstva ste si že pridobili. Zato bo stalo to ljudstvo trdno ob vaši strani. Pozdravljamo pa tudi tov. E. Kruleja iz Sevnice za tako odločno in pošteno izjavo, ki jo je podal na seji JNS v Brežicah o „Boju“. Tov. Krulej, mi se pridružujemo Vaši misli. Vsem prijateljem in na-

ročnikom „Preloma“ pa priporočamo, da podpirate in širite ta list.

Begunje pri Lescah. Z veseljem sem poslušal vaše zborovanje 7. januarja v ljubljanskem Radiju ter bral dve številki vašega lista. Je že skrajni čas, da se kaj preokrene na bolje. Ker pa pri nas še ni vaš list vpeljan, sem nabral nekaj naslovov in vam jih pošiljam.

Listnica uredništva. Dopisov brez točnega naslova dopisnika ne bomo prinašali pod nobenim pogojem.

Organizacija.

Skupina bojnikov Ljubljana mesto je na svojih zadnjih sejah razpravljala o došlih prijavah novih članov. Vsi tisti tovariši, ki so bili sprejeti, bodo o tem posebej obveščeni.

Letna članarina je bila določena na 24 Din, ki je plačljiva po želji tudi polletno. Članarina se bo pobirala po akviziterju, v slučaju potrebe tudi po poštni položnici.

Članske legitimacije bo izročil tovarišem akviziter, ko mu poravnajo članarino, oziroma jim bodo dostavljene, ko blagajnik dobi čekovno potrdilo, da je članarina pravilno nakazana.

Pisarna skupine Ljubljana mesto se nahaja v Kolodvorski ulici št. 8, tel. št. 37-70.

Sestanek članstva bo v prihodnjih dneh ter bo o tem članstvo posebej pisмено obveščeno.

B. F.: Ovaduštvo.

Naravoslovec bi ga opisal tako-le: „Ovaduštvo je strupena gliva, ki uspeva v vsakem podnebnju. Kjer koli se pojavijo njeni trosi, napravijo ogromno škodo vsakemu bitju. Boj proti tej glivi je zelo težak, ker deluje dostikrat nevidno. V korist vsem živim, zdravim elementom je potreba uničevati to glivo povsod, kjer jo zasledimo“. Ali pa: „Ovaduštvo je strupena rastlina. Živi navadno od snovi, ki so za prehrano potrebne žlahtnim rastlinam, da te često popolnoma izhirajo, ker jim je strupena zel pobrala vse redilne snovi. Vsak dober in skrben vrtnar, ki hoče, da bo njegov vrt vzoren in da bodo njegove rastline dobro uspevale, jo mora neusmiljeno zatirati. Izkopati jo mora s koreninami vred, ki so dostikrat nevidne in globoko zakoreninjene, in jo požgati.“ Tako nekako bi zapisal naravoslovec. Mi borci pa pravimo, da je ovaduštvo in denuncijstvo zadeva, kateri hočemo posvetiti temeljito pažnjo, da je ta zadeva črn madež na vsakem narodu, ki ga je treba čimprej izbrisati brez ozira na desno ali levo, in da bomo mi borci temeljito poskrbeli, da naš narod ne bo tako omadeževan. Tukaj bi lahko napisali cela poglavja o žrtvah raznih ovaduhov. O žrtvah, ki so že od svoje mladosti čutile patrijotično in so z vso ljubeznijo ljubile svojo domovino, pa so bile vendar peljane na ta gnusni žrtvenik. O žrtvah, ki so v državni službi napravile nemara samo to napako, da se niso znale o pravem času pokloniti tej ali oni „vaški veličini“, dasi so bile sicer odlične v svoji stroki. Kadar so zraven žrtvovane še družine, pa se nabere v ustih gnus, katerega je nemogoče izpljuniti. In žrtve, — te imajo občutek, da se je v njih nekaj prelomilo, da so bile izdane v svojih najsvetejših čuvstvih in da je beseda „krivica“ premehka za zločin, ki se je nad njimi napravil.

Zato je potrebno, da tukaj jasno in odločno povemo: V naših čistih vrstah ne bo prostora ovaduhom in denuncijantom in strašna bo kazn za take zločine! Ako se pri nas dobe taki izvrški človeške družbe, naj ne prihajajo v naše vrste. Kdor je kaj takega zagrešil, zanj pri nas ni prostora, naj se sramuje in dela pokoro!

Kaj pravijo drugi?

Akademski glas (10. II.) „Državotvornost in protidržavnost. Ta dva pojma, ki sta bila ustvarjena zaradi potrebe, se pri nas uporabljata skoraj vedno v zvezi: če se nekdo trka na prsi in na ves glas zatrjuje, da je državotvoren, v isti sapi dostavlja, da so protidržavni vsi oni, ki ne sočuvstvujejo z njim. Tega preprostega, in še kolikor toliko učinkovitega recepta se pri nas poslužujejo nekateri, ki so vzeli v zakup državotvornost in jo zase patentirali. Obekli so jo v visoke fraze nacionalnosti, humanosti in ljubezni, jo prikrojili po potrebah sedanjosti in zdaj jim je prvi dokaz upravičenosti njihovega obstoja in glavni adut njihove politične bojaželjnosti.

V čem obstoji za te ljudi državotvornost? Osebo jim je najbrž deveta briga — samo da so z njo v zvezi mastne službe, sinekure, provizije in sploh korita, pa je v redu. In gorje onemu, ki bi se upal dvigniti svoj glas proti njim in jim poskusil kaj očitati! Zakričali bodo, da je država v nevarnosti pred protidržavnimi elementi in brž pozvali vse državotvorne državljane na branik domovine, ki jo tako imenitno istovetijo s svojimi sinekurami, denarnimi papirji in bančnimi tresori v Švici. Približno tako si predstavljajo državotvornost zase; za njihove pristaše pa jim zadostuje, da jih sentimentalno obožujejo in jim slepovdano slede vselej in povsod, zlasti kadar je treba dvigniti krik in zahrumeti s šlagerji, ki jih je za potrebo zmerom dovolj v zalogi.

Povedati pa jim hočemo, v čem tiči prava državotvornost, iz katere so napravili kramarsko blago. Povemo jim tudi, da je to njihovo početje nepošteno in nemoralno. Dobro in zelo

koristno za državo bi bilo, če bi se šli učiti državotvornosti k našemu poštenemu slovenskemu ljudstvu, k ubogemu slovenskemu kmetu, ki od zore do mraka poji z znojem svoje njivice in travnike, ki so del države, ki, če je treba, proda zadnjo kravico iz hleva, da plača davke, ki so dohodki države, in bo prvi, ki bo v strelskih jarkih tvegati svoje življenje za državo. In to ljudstvo naj bi ne bilo državotvorno, nego protidržavno? In naj bi bil protidržaven slovenski inteligent, slovenski študent, ki se kljub črnim izgledom za bodočnost, kljub nepretrganemu boju za obstanek vneto pripravlja za svoj poklic, v katerem bo koristil državi? Mar naj je protidržaven zaradi tega, če po svoje reagira na vsako nepoštenost, vsako krivico, vsako nemoralnost okrog sebe, ki se mu bridko zaseka v njegovo nepokvarjeno mlado dušo?

Odgovor na ta vprašanja smo si že dali. Ker poznamo narod, iz katerega smo izšli in ki upravičeno pričakuje naših sil za obrambo svojih pravic, in ker poznamo samega sebe, je naša dolžnost, da dvignemo svoj glas proti onim, ki bodo edini krivci, če bo narod kdaj podvomil v svojo državo. To pa se ne sme zgoditi, kajti narod bo dokazal svojo državotvornost s tem, da bo z njimi ob svojem času obračunal!“

(„Akademski glas“ izhaja v Ljubljani tedensko. Mesečna naročnina 6 Din. Ček. račun 16.465, uprava Wolfova ul. 1./I.)

Zahtevajte „Prelom“ v vseh kavarnah, gostilnah, brivnicah itd.!

Pravila „Boja“.

(Nadaljevanje.)

Redne seje Osrednjega izvršnega odbora se vrše vsaj enkrat na mesec, izredne pa po potrebi.

Seje so sklepčne, ako je navzoč vsaj po en zastopnik vsake v Osrednjem izvršnem odboru zastopane enote; če kaka enota na sejo ni poslala svojega zastopnika, pa morata biti

navzoči $\frac{2}{3}$ odbornikov. Sklepi so veljavni, ako glasujeta zanje $\frac{2}{3}$ navzočih odbornikov.

Cl. 14.

- V področje Banovinskega odbora spada:
1. določitev smernic za celotno Združenje;
 2. poročila, predlogi, načrti ter event. spori Osrednjega izvršnega odbora;
 3. volitev predsednika Združenja ter nadzornega odbora in njegovega predsednika;
 4. pritožbe, imenovanje razsodišča in končne razsodbe;
 5. izključevanje kolektivnih članov;
 6. imenovanje častnih članov;
 7. izprememba pravil;
 8. določitev članarine;
 9. razid Združenja.

Banovinski odbor se sestane k rednemu zasedanju vsaj dvakrat na leto; k izrednemu pa, ako ga skliče Osrednji izvršni odbor, ali pa na pisмено zahtevo $\frac{1}{3}$ članov Banovinskega odbora, kakor tudi na pisμένο utemeljeno zahtevo Nadzornega odbora.

Banovinski odbor je sklepčen, ako so zastopane vse včlanjene enote. Če pa kaka včlanjena enota ni zastopana, je potrebna za sklepčnost $\frac{2}{3}$ udeležba članov Banovinskega odbora.

Sklepi so veljavni, če zanje glasuje večina odbornikov, pri enakem razmerju glasov odloča predsednikov glas. Za izpremembo pravil ter za izključitev včlanjene enote sta potrebni $\frac{2}{3}$ glasov.

Cl. 15.

Nadzorni odbor nadzira delovanje Osrednjega izvršnega odbora, odsekov in Združenja sploh, pregleda društvene blagajne vsaj enkrat na leto ter stavi Banovinskemu odboru predlog o absolutoriju. Zastopnik Nadzornega odbora lahko prisostvuje s posvetovalnim glasom sejam Osrednjega izvršnega odbora.

(Dalje prihodnjič.)

Prijatelji „Preloma“, pridobivajte nove naročnike! Rabimo tudi še naslovov, zlasti z dežele, na katere bi poslali list na ogled.

Tiskovine naročajte samo pri
J. BLASNIKA NASL.
Univerzitetna tiskarna, litografija in kartonaža d. d.
Ljubljana, Breg 10-12

Priporoča se

KAVARNA
„EVROPA“
A. Tonejc

F. HREHORIC
Manufakturna veletrgovina
Ljubljana, Tyrševa cesta št. 28

Dežnike - nogavice

na drobno in debelo kupite najugodnejše v tovarni

Josip Vidmar

Ljubljana

Pred Škofijo 19, podruž.: Prešernova 20

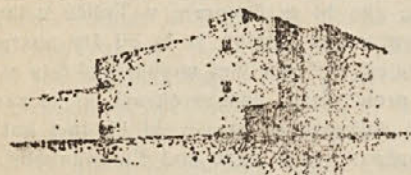
Beograd

Kralja Milana 13

Zagreb

Jurišičeva 8

Gradbeno podjetje in tehnična pisarna

Miroslav Župan
stavbenik, zapriseženi sodni izvedenec
Ljubljana

Poštni ček. rač. št. 12.834. — Telefon štev. 2103.

Beton, železobetonske vodne zgradbe, arhitektura ter vsakovrstne visoke zgradbe itd. — Sprejemanje v strokovno izvršitev vseh načrtov stavbene stroke. — Tehnična mnenja. — Zastopstvo strank v tehničnih zadevah.

Priporoča se

GREGORC & Ko.
Veletrgovina specerijskega in kolonialnega blaga
Telefon št. 22-46.
Brzjav: GREGORC.
Zahtevajte specijelne ponudbe.

Borci, križite vse svoje potrebščine pri razprodaji moškega oddelka trvdke

A. Šinkovec
nasl. K. Soss
Ljubljana,
Mestni trg št. 18

Red je prihranek!

Pišite nam še danes ali pokličite številko 3338, ako želite, da Vam za skromno ceno uredimo

knjigovodstvo, bilanco, skladiščne bilance, davčno napoved, organizacijo podjetja
Ljubljana, Šelenburgova 6/1.